

LIETUVOS DIDŽIOJI KUNIGAİKŠTYSTĖ: VALDŽIA, LUOMAS, INDIVIDAS (XIV–XVIII A. ISTORIJS SLINKTYS)

1. Programos vykdytojas - Lietuvos istorijos institutas (toliau – LII).

Norminiai etatai skirti programai - 8,73.

2. Programos tikslas – tirti valdovo, luomo ir individo santykius Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (toliau – LDK), atskleidžiant valstybės politinės jėgos ir visuomenės grupių socialinės galios bei individo ir valdžios santykių slinktis vėlyvųjų viduramžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų Lietuvoje, skleisti tyrimų rezultatus, šiuolaikinei visuomenei atveriant ir aktualizuojant Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriją.

3. Programos uždaviniai:

3.1. Valdžios ir valstybės institutų raidos tyrimų kryptyje: tirti valdovo ir valdžios sampratas, jų kaitą viduramžiais ir naujųjų laikų epochoje; atskleisti Lietuvos didžiojo kunigaikščio valdžios legitimavimo XIV–XVI a. šaltinius; atskleisti didžiojo kunigaikščio šeimos narių vaidmenis politiniame LDK gyvenime; ištirti LDK elito susistruktūravimo į neformaliai politines grupuotes procesą XVII–XVIII a. sandūroje; analizuoti bajorų savivaldos ir savivalės santykio kaitą XVI–XVIII a.

3.2. Bažnytinės ir valstybinės valdžios santykio tyrimų kryptyje: tirti religinių, socialinių, politinių tendencijų vystymąsi Vilniaus vyskupystėje XIV–XV a. sandūroje.

3.3. Bajorų luomo tyrimų kryptyje: tirti elitinių LDK visuomenės grupių laikyseną valstybės valdymo, santykio su valdovu atžvilgiu; vykdyti LDK luomų sąveikos pavietų žemės teismuose tyrimus; analizuoti bajorijos juridinę kultūrą: nustatyti LDK teisminės valdžios įtaką teisės normų įgyvendinimui; ištirti paprotinių ir galiojančių teisės normų taikymą/netaikymą LDK teismų praktikoje; išanalizavus aukštųjų valstybės pareigūnų ir individualias bajorų karjeras valstybės tarnyboje atskleisti tarnautojų grupės formavimosi procesą LDK XVI–XVIII a.

3.4. Individo socialinių ryšių bei santykių kryptyje: tyrinėti LDK personalijų istoriją, individo ir luomo sociokultūrinės reprezentacijas, analizuoti valdžios santykį su individu – kriminaliniu nusikaltėliu ir individu – nukentėjusiuoju; aptarti teisinės atsakomybės sampratas ir vertinimą visuomenės ir individo akyse.

3.5. Tyrimų rezultatų sklaidos kryptyje: rengti ir skelbti mokslo straipsnius, pranešimus, tęsti trapdisciplinio tęstinio leidinio „XVIII amžiaus studijos“ leidimą; sudaryti ir skelbti teminius mokslo straipsnių rinkinius; rengti kasmetinius programos seminarus ir rezultatus apibendrinančią konferenciją.

4. Metodologinis tyrimų pagrindimas:

Teoriniuose valdžios ir galios struktūrų, valstybės politinės jėgos ir visuomenės socialinės galios, individo ir valdžios santykio diskursuose sutinkamos galios sampratos, turinčios atitikmenis ar tiesiogines ištakas paradigminiuose Maxo Weberio, Norberto Eliaso, Michaelio Manno veikaluose, įgalina sistemingai tirti žmonių tarpusavio ryšius ir priklausomybę, ilgalaikes, dažnai pasikartojančias makrostruktūras ir procesus, kuriuos nurodo tokios sąvokos kaip „valstybės“, „luomai“, „feodalinės“, „rūmų dvaro“ arba „industrinės visuomenės“, bei atsigręžti į galią kaip daugialypį subjektą, kuris veikia, įtakoja ir formuoja mikrostruktūrą – individą.

Naujų metodologinių priegių pasirinkimas LDK valdžios-luomo-individo santykiams atskleisti atveria galimybes ne tik teoriniu lygiu svarstyti valstybės ir valdžios, kaip istorinių kategorijų, sampratas, jų vartoseną tarptautinės istoriografijos diskursuose, bet ir pažinti Lietuvos valstybės ir jos valdymo praktiką viduramžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų epochoje. Valdžios legitimumo konceptas leidžia išryškinti kokybinį skirtumą tarp didžiojo kunigaikščio valdžios pagoniškos ir krikščioniškos Lietuvos laikais (XIV–XV a. sąvarta), atskleisti Gediminaičių dinastinės valdžios panašumus ir skirtumus Lenkijos Karalystės ir Kijevo Rusios tradicijų kontekstuose. Valdininkijos fenomenas, išplėtotas M. Weberio darbuose, atveria galimybes organizacijų teorija

grįstiems valstybės valdymo procesų tyrimams, atskleidžiantiems socialinės struktūros pokyčius LDK XVI–XVIII a. Mikroistorijos sąsajas su socialine istorija, egodokumentika, kasdienybės istorija bei socialine antropologija atskleidžiantys Karlo Ginzburgo bei Karlo Poni tyrimai įgalina konkretaus asmens rašytiniame palikime fiksuojamus faktus analizuoti platesniame aptariamojo laikotarpio „konjunktūrų“ bei struktūrų fone.

Teisės sociologijos metodologinės priegigos sudaro sąlygas naudojantis LDK teismų medžiaga per luomo ir individo prizmę tirti bajoro santykį su teise ir teismine valdžia, o Michelio Foucault išskirti juridinės ir disciplinarinės valdžios tipai įgalina analizuoti valdžios santykį su individu – kriminaliniu nusikaltėliu ir individu – nukentėjusiuoju. Egodokumentinio palikimo analize paremti individo-giminės-luomo tyrimai įgalina atskleisti vertingus individualios pasaulėžiūros, giminės interesų ir luomo reikalavimų sankirtos taškus, kuriuose persipina privataus gyvenimo ir asmeninės karjeros, giminės interesų ir giminaičių vidaus konfliktų, valstybės institucijų ir individualių vertybinių nuostatų temos, atskleidžiančios platesnes individo ir luomo sociokultūrinės reprezentacijas.

Tyrimo metodai: analitinis, aprašomasis, šaltiniotyrinis, interpretacinis, istorinis, lyginamasis, sisteminis.

5. Tyrimų etapai ir jų charakteristika; detalus įgyvendinimo planas, kuriame numatomas skirtų lėšų preliminarus paskirstymas uždaviniams vykdyti

Laikantis mokslinio darbo sistemingumo praktikos išskiriami keturi pagrindiniai mokslinių tyrimų etapai:

euristika (istorijos šaltinių paieška archyvuose ir bibliotekų rankraščių skyriuose; susipažinimas su naujausia tyrimų istoriografija);

kritika (istorijos šaltinių autentiškumo, reprezentatyvumo klausimų sprendimas, istorijos šaltinių informacijos tyrimas ir vertinimas, jų atsiradimo konteksto tyrimas);

interpretacija (faktografinės medžiagos gretinimas, tipologiškai giminingų fenomenų palyginimas, išvalgų darymas, istoriografijos refleksijos atlikimas) ir dėstymas (kuriamas rišlus tekstas, daromos išvados ir konceptualūs apibendrinimai).

Atsižvelgiant į programos vykdytojų įdirbį tyrimų tema ir individualias užduotis, galimas tyrimo etapų chronologinis persidengimas.

Bendrų programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo bus siekiama realizuojant individualias programos vykdytojų tyrimų temas. Kai kuriais atvejais individualios temos aprėpia dviejų ar net trijų uždavinių segmentus, todėl programos vykdytojų paskirstymas pagal uždavinius yra sąlyginis, susijęs tik su apraše numatytu lėšų paskirstymu.

Valdžios ir valstybės institutų raidos tyrimai.

Tyrimų tema: Ankstyvųjų Naujųjų laikų valstybė ir valdymas: LDK XV a. antrojoje pusėje – XVI amžiuje.

Numatomą tyrimą sudarys dvi savarankiškos, tarpusavyje glaudžiai susijusios problemos: „LDK, kaip ankstyvųjų Naujųjų laikų Europos, regiono valstybė“ (tyrimo rezultatus numatoma pateikti diskusijai mokslinėse konferencijose ir publikuoti straipsniais mokslo leidiniuose) ir „Ankstyvųjų Naujųjų laikų LDK pareigūnų korpuso (Ponų taryba, Valstybės taryba) dalyvavimas valstybės valdyme (būdas, formos, personalijos)“ (tyrimo rezultatus numatoma pateikti mokslinės studijos pavidalu) Habil. dr. Jūratė Kiaupienė (vyriaus. m. d., 1 etatas).

Darbų seka:

2017-2018 metais: istoriografinės ir šaltinių medžiagos rinkimas (šiam darbui būtinos 3 išvykos į Lenkiją); medžiagos dalykinis sisteminimas ir tyrimo struktūros bei tiriamojo straipsnio parengimas; tiriamų problemų pristatymas mokslinėse konferencijose;

2019 metais: šaltinių medžiagos tyrimas ir vertinimas, studijos rašymo parengiamieji darbai, dalyvavimas konferencijose, straipsnių rengimas (darbų apimtys – atitinkančios etato dydžio reikalavimus);

2020 metais: autorinės studijos rengimas, jos idėjos pristatymas programos seminare; dalyvavimas konferencijose (darbų apimtys – atitinkančios etato dydžio reikalavimus);

2021 metais: studijos preliminariniu pavadinimu „Ankstyvųjų Naujųjų laikų LDK pareigūnų korpuso dalyvavimas valstybės valdyme (būdas, formos, personalijos)“ teksto parengimas ir

pateikimas skyriaus svarstymui bei recenzavimui; dalyvavimas konferencijose.

Tyrimų tema: Lietuvos didžiojo kunigaikščio valdžia: ideologiniai šaltiniai, sklaida ir atspindžiai politinėje mintyje XIV–XVI a. Dr. Darius Baronas (vyr. m. d., 0,5 etato).

Tikslas – pažvelgti į Lietuvos didžiojo kunigaikščio valdžią tarsi iš vidaus, siekiant pažinti ir aprašyti jos veikimo ir poveikio stiprumo aspektus XIV–XVI a. LDK socialinės tikrovės rėmuose. Siekiama Lietuvos didžiojo kunigaikščio instituciją tirti lyginamojoje perspektyvoje, idant ji pažintiniu požiūriu būtų prasmingai sugretinta su kitų Europos šalių monarchinės valdžios institucijomis.

Darbų seka:

2017 metais: tiriami šaltiniai, analizuojama dalykinė literatūra, dirbama ties šia problematika „Lietuvos didžiojo kunigaikščio žmonių vaidmuo XIII–XV a.“; (Darbų apimtys – atitinkančios etato dydžio reikalavimus).

2018 metais: tiriami šaltiniai, analizuojama dalykinė literatūra, dirbama ties šia problematika „Lietuvos didžiojo kunigaikščio valdžios legitimavimo ir sklaidos būdai bei priemonės XIII–XVI a.“; (Darbų apimtys – atitinkančios etato dydžio reikalavimus).

2019 metai: tiriami šaltiniai, analizuojama dalykinė literatūra, dirbama ties šia problematika „Lietuvos didžiojo kunigaikščio valdžios legitimavimo ir sklaidos būdai bei priemonės XIII–XVI a.“; pradedama dirbti ties šia problematika „Lietuvos didžiojo kunigaikščio valdžios refleksija LDK XV–XVI a. literatūros paminkluose“; (Darbų apimtys – atitinkančios etato dydžio reikalavimus).

2020 metais: tiriami šaltiniai, analizuojama dalykinė literatūra, dirbama ties šia problematika „Lietuvos didžiojo kunigaikščio valdžios refleksija LDK XV–XVI a. literatūros paminkluose“; (Darbų apimtys – atitinkančios etato dydžio reikalavimus).

2021 metai: tiriami šaltiniai ir dalykinė literatūra, dirbama ties problematika „Lietuvos monarchijos tipologiniai bruožai XIII–XVI a.“; planuojama parengti apibendrinamąją mokslo studiją apie ankstyvąją Lietuvos monarchiją europiniame kontekste (kolektyvinei monografijai, kurią planuojama paskelbti po baigiamosios šios programos konferencijos).

Tyrimo tema: LDK didikų grupuotės ir Lietuvos įsitraukimas į Didįjį Šiaurės karą. Dr. Gintautas Sliesoriūnas (mokslo darb., 0,5 etato).

Tikslas – ištirti LDK bajoriškosios visuomenės ir ypač didikų bei bajorų politinių grupuočių nuostatas dėl LDK ir visos Lenkijos bei Lietuvos valstybės įsitraukimo į antišvedišką koaliciją prasmingumo, valdovo Augusto II, Rusijos ir Saksonijos pastangas paveikti Lietuvos visuomenę ir bajorijos politinius lyderius taip, kad jie sutiktų paremti planuojamą karą su Švedija, o karui 1700 m. prasidėjus – užsitikrinti Lietuvos paramą šiame kare.

Darbų seka:

2017-2018 metais: didikų grupuočių įtakos LDK seimeliuose 1696-1697 m. tyrimai Lietuvos ir Lenkijos (jei bus gautas finansavimas komandiruotei) archyvuose ir bibliotekose, medžiagos rinkimas; straipsnių rašymas ir pranešimo konferencijoje rengimas (2018 m.).

2019 metais: medžiagos rinkimas Lietuvos ir, jei bus gautas finansavimas, Švedijos ir Latvijos archyvuose ir bibliotekose. Straipsnio Rusijos ir LDK respublikonų grupuotės suartėjimo tema rašymas; pranešimas konferencijoje;

2020-2021 metais tyrimai Lietuvos ir, jei pavyks gauti finansavimą stažuotei, Lenkijos archyvuose bei bibliotekose; Sapiegų grupuotės suartėjimo su Švedija bei Rusijos įtakos LDK respublikonų grupuotei sustiprėjimo tyrimai, straipsnių rašymas; pranešimų konferencijoms rengimas.

Bažnytinės ir valstybinės valdžios santykio tyrimai.

Tyrimų tema: Vyskupas, dinastas, reformatorius: Jono iš Lietuvos kunigaikščių (1499–1538 metai) gyvenimo ir veiklos kontekstai. Dr. Stephen C. Rowell (vyr. m. darb., 1 etatas).

Tikslas – apžvelgti religinių, socialinių, politinių tendencijų vystymąsi Vilniaus vyskupystėje, vyskupaujant Jonui iš Lietuvos kunigaikščių ir išanalizuoti „juodąjį“ jogailaičių hierarchų mitą.

Darbų seka:

2017-2018 metais: šaltinių rinkimas Lietuvos ir užsienio (gavus papildomą finansavimą) archyvuose; mokslo straipsnių Vilniaus vyskupų Alberto Taboro, Alberto Radvilos veiklos

tematika rengimas; sielovados Vilniaus vyskupystėje analizė;
 2019-2020 metais: šaltinių kritika ir interpretacija: Vilniaus vyskupo ūkinės veiklos ir santykio su didžiuoju kunigaikščiu analizė;
 2021 metais: plačios vyskupo Jono gyvenimo, veiklos (vyskupas kaip dvasininkas, valstybininkas, administratorius, individas ir dinastijos narys) sintezės ir šaltinių publikacijos rengimas.

Bajorų luomo tyrimai.

Tyrimo tema: Žemaitijos bajorijos juridinė kultūra pavieta teismuose (1600–1630 metai). Dr. Darius Vilimas (mokslo darb., 1 etatas).

Valdžios ir individo santykio įvertinimas per luominių institucijų tyrimo prizmę suteikia galimybę betarpiškai pažvelgti į to meto kasdienybę, vadinamą mažąją arba mikroistoriją. Plačias galimybes mikroistoriniams tyrimams suteikia pavietų teismų knygų medžiaga.

Tikslas – remiantis prielaida, jog LDK juridinę kultūrą smarkiai įtakojo II Lietuvos Statuto priimtas trinaris pavieta teismų modelis, turėjęs ne tik daug panašumų su lenkiškuoju teismų modeliu, bet ir daug savitų, tik lietuviškai politinei erdvei būdingų bruožų, siekiama naujai pažvelgti į bajorijos korporaciją kaip teismų dalyvius siekiant nustatyti smulkiosios ir vidutiniosios bajorijos juridinę savivoką XVII a. pirmojoje pusėje.

Darbų seka:

2017 metais: tyrimo temos ir tikslų generalizacija; tematinis-chronologinis tyrimo objekto apibrėžimas; šaltinių paieška ir tyrimai; mokslinio straipsnio Žemaitijos teismų sistemos tematika rengimas; dalyvavimas mokslo konferencijoje;

2018 metais: šaltinių paieška, jų analizė. Tyrimai juridinės kultūros Žemaitijos pilies teismuose XVII a. pradžioje tema. Esant galimybėms – darbas užsienio archyvuose (Lenkija, Baltarusija); mokslo straipsnio bajorijos juridinės kultūros tema rengimas;

2019 metais: XVII a. pirmojo-antrojo dešimtmečio Žemaitijos teismo aktų duomenų analizė ir interpretavimas, mokslo straipsnių ir studijos dalies juridinės kultūros raidos pilies teisme rengimas; dalyvavimas konferencijose;

2020 metais: Žemaitijos žemės teismo bylų medžiagos tyrimai ir interpretavimas, mokslo straipsnių, studijos dalies ir pranešimų žemės teismo veiklos ir juridinės kultūros raidos žemės teisme temomis rengimas;

2021 metais: tyrimo užbaigimas, studijos preliminarium pavadinimu „Žemaitijos bajorijos juridinė kultūra pavieta teismuose (1600–1630 metai)“ rengimas. Dalyvavimas baigiamojoje programos konferencijoje. Kolektyvinės studijos dalies teksto parašymas.

LDK bajorų teisinė kultūra XVIII a. II pusėje: tarp teisėtumo ir savivalės. Dr. Adam Stankevič (jaunesnysis mokslo darb., 0,5 etato)

Tikslas – remiantis teisės sociologijos metodologine prieiga ir naudojantis teismų medžiaga per luomo ir individo prizmę ištirti LDK bajorų santykį su teise ir teismine valdžia.

Darbų seka:

2017-2018 metais: tiriamasis darbas archyvuose ir bibliotekose, šaltinių kritika ir interpretacija; teisėtumo principo LDK teismų praktikoje ir sprendimų vykdymo problemų tyrimai, straipsnių rengimas ir teikimas spaudai. Spaudai teikiamas 0,25 aut. lanko apimties mokslo populiarinimo straipsnis;

2019-2020 metais: teisėtumo sampratos LDK teisėje ir publicistikoje bei teisėto ir neteisėto LDK bajorų elgesio konfliktinėse situacijose tyrimai. Mokslo straipsnių rengimas, atliekamo tyrimo rezultatų pristatymas teminėje konferencijoje. Spaudai teikiamas 0,25 aut. lanko apimties mokslo populiarinimo straipsnis;

2021 metais tyrimų bajorų teisinės kultūros LDK tema rezultatų pristatymas teminėje konferencijoje, tyrimus apibendrinančio straipsnio parengimas spaudai.

Tyrimų tema: Bajorų luomo slinkty: tarp klientų ir valstybės tarnautojų (Bajorų karjeros valstybės tarnyboje Stanislovo Augusto valdymo laikotarpiu (1764-1795 metai). Dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė (vyr. mokslo darb., 1 etatas).

Tikslas – ištyrus individualias bajorų karjeras valstybės tarnyboje atskleisti tarnautojų sluoksnio formavimo procesą Lietuvoje Stanislovo Augusto valdymo laikotarpiu. Numatomą tyrimą

sudarys dvi pagrindinės problemos: centrinių ir lokaliųjų valstybės institucijų raida ir tarnautojų korpuso formavimasis bei individualios didikų ir bajorų karjeros valstybės tarnyboje.

Darbų seka:

2017–2018 metais: įgyvendinami pirmi du tyrimų etapai (euristika ir kritika). Atliekami archyviniai centrinių ir lokaliųjų valdžios institucijų ir jų tarnautojų tyrimai, analizuojama didikų ir bajorų korespondencija, rengiami straipsniai LDK didikų (Sapiegų, Pliaterių, Radvilų, Oginskių ir kitų) valstybinės veiklos ir jų klientų karjerų tyrimų tematika;

2019–2020 metais: įgyvendinami interpretacijos ir dėstymo etapai. Tiriamos bajorų karjeros valstybės tarnyboje Stanislovo Augusto valdymo laikotarpiu. Analizuojama ir interpretuojama valstybės didiko-bajoro ir pareigūno-tarnautojo santykių kaita remiantis laidavimo dokumentų bei kitų šaltinių baze, rengiami mokslo straipsniai, pranešimai konferencijoms;

2021 metais: rengiama programos apibendrinamoji konferencija, rašomas kolektyvinės monografijos tekstas.

Individo socialinių ryšių bei santykių tyrimai.

Tyrimo tema: Individas, giminė, luomas: LDK socialinio elito tapatybės XVIII a. pirmojoje pusėje. Merkinės seniūno Antano Kazimiero Sapiegos atvejis. Dr. Jolita Sarcevičienė (mokslo darb., 0,5 etato)..

Tikslas – remiantis A.K. Sapiegos (1689–1739 metais) rašytiniu palikimu (laiškais bei 1722–1733 metų dienoraščiu) rekonstruoti XVIII a. I pusės socialinio elito kasdienės veiklos sferas; atskleisti individualios pasaulėžiūros, giminės interesų bei luomo reikalavimų sankirtos taškus.

Darbų seka:

2017 metais: 1722–1729 metų „Dienoraščio“ analizė ir medžiagos studijai rinkimas; istoriografijos egodokumentikos tyrimų tema rinkimas;

2018 metais: 1730–1733 metų „Dienoraščio“ analizė ir medžiagos studijai rinkimas; straipsnis apie A.K. Sapiegos „Dienoraštį“ egodokumentikos tyrimų kontekste;

2019 metais: 1707–1723 metų A. K. Sapiegos epistolografijos analizė; istoriografijos socialinio elito tapatybių tyrimų tema rinkimas; pranešimas konferencijoje/vieša paskaita;

2020 metais: 1723–1739 metų A. K. Sapiegos epistolografijos analizė; straipsnis apie A.K. Sapiegos socialinių kontaktų ratą;

2021 metais: Studijos teksto parengimas (5–7 a.l.); pranešimas konferencijoje.

Tyrimo tema: Valdžia versus individas: valdžios ir individo santykis kriminalinio nusikaltimo atveju LDK XVI a. – XVII a. pirmojoje pusėje. Dr. Gitana Zujienė (mokslo darb., 0,25 etato).

Tikslai: Ištirti valdžios ir individo-kriminalinio nusikaltėlio santykį; Ištirti valdžios ir individo-nukentėjusiojo santykį.

Darbų seka:

2017 metais: nuodugniau gilinamasi į filosofines teorijas, aptariančias valdžios ir individo santykį, bausmės teorijas, susipažįstama su problemos istoriografija; parengiamas spaudai straipsnis pranešimo, skaityto II Statuto konferencijoje, pagrindu;

2018-2019 metais: tiriamas valdžios ir individo-nusikaltėlio santykis; analizuojami LDK teisės aktai (valdovų privilegijos, Statutai, seimų konstitucijos), reglamentuojantys valdžios ir individo santykius pasirinktu aspektu. Susipažįstama su LDK teisininkų požiūriu šiuo klausimu. Kaupiami ir sisteminami archyvinių šaltinių duomenys. Parengiamas mokslinis straipsnis, apibendrinantis valdžios ir nusikaltėlio santykio tyrimus;

2020-2021 metais: pagal išsikeltus uždavinius tiriamas valdžios ir individo-nukentėjusiojo santykis, analizuojami ir sisteminami archyvinių šaltinių duomenys, parengiamas mokslinis straipsnis, apibendrinantis valdžios ir individo-nukentėjusiojo santykius. Pranešimas baigiamojoje programos konferencijoje. Teksto dalies parengimas kolektyvinei monografijai valdžios ir individo santykio kriminalinio nusikaltimo atveju tema.

Tyrimų rezultatų sklaida.

Mokslo rezultatų viešinimas planuojamas šiais etapais:

Projekto vykdytojų individualių turimų rezultatų pristatymas kasmetiniuose programos seminaruose (kiekvienų metų IV ketvirtis) bei mokslinėse konferencijose. Baigiamoji programos konferencija numatoma 2021 metų II-III ketvirtyje;

Kasmetinė individualių mokslinių tyrimų rezultatų sklaida mokslo spaudoje; Straipsnių rinkinio „Miestas, dvaras, kaimas LDK ir Lenkijos Karalystėje XVI–XVIII a.“ sudarymas (2017 metais), teminio „XVIII amžiaus studijų“ tomo sudarymas (2018–2019 metais); individualių mokslo studijų ir kolektyvinės monografijos rengimas (2021 metais). Programos rezultatų pristatymas LII internetinėje svetainėje.

6. Numatomi rezultatai:

Programos vykdymas pateiks svarių mokslinių rezultatų, reikšmingų kultūros, švietimo ir mokslo raidai: bus parengti mokslo darbai, išryškinantys Gediminaičių dinastinės valdžios panašumus ir skirtumus Lenkijos Karalystės ir Kijevo Rusijos tradicijų kontekstuose; išanalizuotas religinių, socialinių, politinių tendencijų vystymasis Vilniaus vyskupystėje XIV–XV a. sandūroje; ištirtas LDK elito susistruktūravimo į neformaliai politines grupuotes procesas XVII–XVIII a. sandūroje; atskleista, kaip susiklostė ir funkcionavo valdžios vertikalė: valdovas – pareigūnų korpusas – tarnautojų korpusas – visuomenė ir jos kontrolės institucijos XIV–XVIII a.; išryškintos individo ir luomo sociokultūrinės reprezentacijos, atskleista LDK bajorijos juridinė kultūra.

Tyrimų rezultatai bus perteikiami tiriamaisiais ir diskusiniais naratyvais ir realizuoti mokslinių straipsnių, studijų, pranešimų ir monografijų pavidalu.

Numatoma:

Parengti ir paskelbti ne mažiau kaip 50 tyrimų rezultatus apibendrinančių mokslo straipsnių (visi programos dalyviai);

Parengti 5 mokslo studijas (J. Kiaupienė, S.C. Rowell, R. Šmigelskytė-Stukienė; J. Sarcevičienė, D. Vilimas), iš kurių viena (S.C. Rowell) – su šaltinių publikacija;

Parengti 1 kolektyvinę monografiją (visi programos dalyviai);

Sudaryti 1 teminį recenzuotą mokslo straipsnių rinkinį „Miestas, dvaras, kaimas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir Lenkijos Karalystėje XVI–XVIII a.“ (sudarytojai A. Stankevič ir R. Šmigelskytė-Stukienė), gavus finansavimą leidybai jį paskelbti;

Parengti ir gavus finansavimą leidybai paskelbti teminį tęstinio mokslo leidinio „XVIII amžiaus studijos“ tomą (R. Šmigelskytė-Stukienė);

Paskelbti 2 mokslo populiarinimo straipsnius (A. Stankevič).

7. Rezultatų sklaidos priemonės:

Tyrimų rezultatai bus viešinami publikuojant juos mokslinėje spaudoje, skelbiant mokslo straipsnius, studijas ir istorijos šaltinių publikacijas; dalis publikacijų bus paskelbta leidinyje „XVIII amžiaus studijos“.

Tyrimų rezultatai bus viešinami skaitant pranešimus seminaruose ir nacionalinėse bei tarptautinėse konferencijose.

LII bus suorganizuotas programos vykdytojų tarpinis seminaras ir baigiamoji konferencija.

8. Preliminarus programos lėšų paskirstymas (tūkst. Eurų)

Eil. Nr.	Išlaidų pavadinimas	2017 metais	2018 metais	2019 metais	2020 metais	2021 metais	Visai programai (suma)
1.	Programai skirti norminiai etatai, lėšos	8,73 83,7	8,73 83,7	8,73 83,7	8,73 83,7	8,73 83,7	418,5
2.	Kitos lėšos planuojamos programai vykdyti (iš kitų, institutui skirtų valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų)	2,0	2,0	2,0	9,7	9,7	25,4
	Iš viso	85,7	85,7	85,7	93,4	93,4	443,9

9. Programos trukmė.

2017 - 2021 metai.

10. Programos vadovas

Doc. dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė, Lietuvos istorijos instituto LDK istorijos skyriaus vyresnioji mokslo darbuotoja, Lietuvos edukologijos universiteto docentė (antraeilės pareigos).

Tel. +37068448885, el. paštas: smigelskyte.stukiene@gmail.com

**LIETUVOS METRIKOS IR KITŲ LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKŠTYSTĖS
ISTORIJOS ŠALTINIŲ TYRIMAS****1. Programos vykdytojas** - Lietuvos istorijos institutas (toliau – LII).

Norminiai etatai skirti programai - 7,69.

2. Programos tikslas – Lietuvos Metrikos ir kitų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos šaltinių tyrimas ir publikavimas.

3. Programos uždaviniai:

3.1. Lietuvos Metrika: XVI a. knygų tyrimai ir publikavimas:

3.1.1. Tirti, rengti (parengti) spaudai Lietuvos Metrikos kn. 23, 24, 31, 223, 226, 253, 273;

3.1.2. Išleisti anksčiau parengtas Lietuvos Metrikos kn. 47 ir 21 (publikavimas iš konkursinio finansavimo lėšų);

3.1.3. Parengti ir paskelbti trijų straipsnių ciklą „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kancleris Mikalojus Radvila Juodasis ir (1515–1565) ir jo klientelė“;

3.1.4. Parengti mokslinę studiją „Ankstyvųjų LM knygų funkcinė paskirtis didžiųjų kunigaikščių Kazimiero, Aleksandro ir Žygimanto II laikais (XV a. vidurys – XVI a. pirmoji pusė)“.

3.2. Lietuvos gyvenamųjų vietų istorijos tyrimas ir dokumentų publikavimas:

3.2.1. Išleisti anksčiau parengtas Berznykų, Liudvinavo ir Pilypavo magdeburginių miestų privilegijas ir aktus (publikavimas iš konkursinio finansavimo lėšų);

3.2.2. Parengti Šeduvos magdeburginio miesto privilegijas ir aktus;

3.2.3. Parengti straipsnių ciklą iš nemagdeburginių gyvenviečių istorijos: Kelmės, Plungės, Lazdijų, Druskininkų.

3.3. Kitų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos šaltinių tyrimų apibendrinamieji darbai:

3.3.1. Parengti mokslinę studiją „Tauta. Kalba. Raštas: „valstybinių“ kalbų vartojimo prestižas ir nuosmukis LDK XIV a. pabaiga – XVI a.“;

3.3.2. Parengti mokslinę monografiją „Viešojo notariato sklaida Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje 1388–XVI a.“;

3.3.3. Rengti istorijos šaltinio publikaciją „Ankstyviausias Radvilų archyvo inventorių (1616 metai)“.

3.4. Naujausių vykdomos programos atradimų, pasiekimų ir svarbių aktualijų skelbimas, skatinant lituanistikos tyrimų sklaidą Lietuvoje ir užsienyje:

3.4.1. Tęsti bendro su Vilniaus universiteto Istorijos fakultetu daugiatomicio leidinio „Istorijos šaltinių tyrimai“ sudarymą ir leidimą (publikavimas iš konkursinio finansavimo lėšų);

3.4.2. Sudaryti ir išleisti du arba tris sąsiuvinius mokslinių-informacinių tekstų ir straipsnių rinkinio lietuvių ir rusų kalbomis Lietuvos Metrikos naujienos (publikavimas iš konkursinio finansavimo lėšų).

4. Metodologinis tyrimų pagrindimas:

Reikšmingiausias programos tikslų ir uždavinių realizavimo aspektas yra kirilica, lenkiškai ir lotyniškai parašytų tekstų rengimas spaudai, juos moderninant ir pritaikant šiuolaikinio tyrinėtojo ar Lietuvos praeitimi susidomėjusio naudotojo poreikiams tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Po atliktos istorijos šaltinio kritikos per jo teksto rengimą publikavimui kaupiamos klasikinės archeografinių tyrimų žinios. Istorijos šaltinių kalbos tyrimų ir paleografijos metodo dėka programos dalyviai parenka optimaliausią rankraštinio teksto perteikimo būdą, atsisakydami nebenaudojamos grafikos raidžių, tačiau palikdami tas senąsias raides ir teksto rašybos bruožus, kurie iliustruoja publikuojamo teksto kalbinę ir grafinę specifiką, parodo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės raštinės darbo ypatybes, atskleidžia rašytinio dokumento diplomatiką, jo sudarymo kelią nuo registro ar koncepto iki pilno formuliario. Sudarant mokslines rodykles, pastabas ir komentarus, nustatant dokumentų datas gaunamos naujos chronologijos, genealogijos ir istorinės geografijos metodų žinios. Išnaudojant kodikologijos metodo galimybes, išsamiai aprašoma bendroji rankraštinės knygos būklė. Įgyvendinant programą bus spartinamas Lietuvos Metrikos knygų ir kitų istorijos šaltinių tyrimas ir publikavimas, tiriamos aktualios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės periodo šaltinių tyros, paleografijos, diplomatikos problemos, kaupiamas ir tobulinamas išsamieji prozopografiniai

tyrimams svarbus asmenų, vietovių ir dalykų (realijų) vardynas, stiprinama Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės raštijos palikimo sklaida tarp Lietuvos ir užsienio istorikų, taip pat platesniuose visuomenės sluoksniuose, prisidedama prie Lietuvos kultūros paveldo išsaugojimo. Lietuvos Metrika, Lietuvos didžiojo kunigaikščio kanceliarijos knygos – tai didžiojo kunigaikščio, t. y. valstybinis, seniausias, pagrindinis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės archyvas, formavęsis nuo XIV a. pabaigos. Rusijos imperija, XVIII a. pabaigoje aneksavusi Lenkijos ir Lietuvos valstybę, Metriką išsivežė į Sankt Peterburgą. Dabar pagrindinis Lietuvos Metrikos fondas (daugiau kaip 600 knygų) saugomas Maskvoje (Rusija). Kartu su Lietuvos Metrikos knygų tyrimais ir publikavimu Lietuvos istorijos institute nuo 1985 m. atliekami Lietuvos magdeburginių miestų privilegijų ir aktų paieškos ir jų publikavimas, savarankiškų teminių istorijos šaltinių rinkinių sudarymas ir jų publikavimas, skelbiami įvairios tematikos šaltinių tyrimų darbai.

Lietuvos Metrikos knygos iš dalies užpildo didelę Lietuvos istorijos šaltinių spragą, atsiradusią dėl niokojančių XVII–XVIII a. karų, istorijos dokumentų ir archyvų perkraustymų iš vienos vietos į kitą, slapstymų, per kuriuos žuvo XVI a. Lietuvos valstybės išdo, Vyriausiojo Tribunolo, daugelio pavietų žemės ir pilies teismų, taip pat savivaldžių miestų (ypač Vilniaus) magistratų knygos. Todėl Lietuvos Metrikos knygų, ypač XVI a., rengimas ir publikavimas yra pirmosios svarbos Lietuvos istorikų uždavinys. Nuo pirmosios Lietuvos Metrikos knygos publikacijos Institute 1993 m. buvo parengtos ir išleistos 35.

Pasirodančios naujos Lietuvos Metrikos knygos išryškina aktualius šaltinių tyrimų, paleografijos, diplomatikos, kitų pagalbinių istorijos mokslų klausimus, kurie aptariami moksliniuose Lietuvos Metrikos knygų įvaduose, atskiruose straipsniuose ir studijose. Šiuo požiūriu Lietuvos Metrikos knygų ir kitų istorijos šaltinių publikacijos atlieka neabejotiną mokslinių tyrimų katalizatoriaus vaidmenį.

XVI a. Lietuvos Metrikos knygos išsamiai atskleidžia ne tik visos valstybės viešąjį gyvenimą ir jo kaitą naujaisiais laikais, bet ir teikia išsamiausių duomenų apie etninės Lietuvos gyventojų praeitį. Veikla leis efektyviau spręsti istorinių asmenvardžių identifikavimo ir pateikimo problemas, toliau kaupti duomenų bazę apie išnykusius Lietuvos vietovardžius.

Išleistos naujos Lietuvos Metrikos ir magdeburginių miestų istorijos šaltinių knygos praturtina tyrinėtojų žinias apie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės raštinių kultūrą, pateikia svarbių duomenų apie Lietuvos, Baltarusijos, Lenkijos, Ukrainos, Rusijos vietovių praeitį, jungia įvairių institucijų specialistų pastangas bendram darbui ir skatina bendradarbiavimą, tradicine, spausdintos knygos forma plačiau visuomenei pateikia profesionaliai apdorotas žinias apie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos rašytinius šaltinius ir jos rašto kultūros paveldą.

Lietuvos Metrikos knygų publikavimas svariai prisideda prie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūros paveldo išsaugojimo, nes turint galvoje karčią prabėgusių šimtmečių patirtį, kai negrįžtamai žuvo ar buvo sąmoningai sunaikinta daugybė svarbių Lietuvos istorijos šaltinių, senųjų rankraštinų šaltinių skelbimas yra patikima apsauga nuo potencialių negandų.

Programos vykdymas prisideda prie Lietuvos kaip Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės raštijos paveldo tyrimo ir leidybos centro statuso įtvirtinimo, stiprina Lietuvos istorijos instituto kaip Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės oficialiosios raštijos ir dokumentų paveldo tyrimo ir skelbimo centro vaidmenį.

Lietuvos Metrikos knygų publikavimas, tyrimų darbų skelbimas buvo vykdomas Baltarusijoje, Lenkijoje ir Ukrainoje. Baltarusijos mokslų akademijos Istorijos instituto istorikų indėlis yra antrasis po Lietuvos (7 knygos), po vieną kitą, dažnai su už Lietuvos institucijų skirtas lėšas išleido lenkai ir ukrainiečiai. Dabar ši veikla pas kaimynus dėl finansinių priežasčių nutrūkusi. Kita vertus, į Metrikos tyrimų ir leidybos veiklą sugrįžo Rusija – nuo 2012 m. išleido dvi Metrikos knygas, tačiau antraštėse „ištrinė“ Lietuvos Metrikos vardą ir kraupiais pavadinimais (pavyzdžiui, knyga Nr. 573: „Иван Грозный – завоеватель Полоцка“) pateikė leidinius kaip Rusijos istorijos šaltinių publikacijas, nes jų darbuose LDK suvokiama kaip rusiškos civilizacijos dalis. Jų siaurą požiūrį į Lietuvos Metrikos tyrimus ir leidybą liudija lietuvių, baltarusių ir lenkų tyrimų atviras ignoravimas.

Publikuotos Lietuvos Metrikos knygos palengvins ir pagreitins įvairias Lietuvos istorijos problemas nagrinėjančių mokslininkų paieškas ir tiriamąjį analitinį darbą. Publikuota medžiaga leis formuluoti naujas mokslines problemas, plėsti tyrimų ribas ir suteiks papildomas galimybes naujiems moksliniams atradimams. Jau dabar sukaupia ankstesnio darbo patirtis leidžia vykdytojams šioje ilgalaikėje programoje plėsti mokslinio tyrimo aspektą: planuoti monografiją, mokslines studijas,

kitas istorijos šaltinių publikacijas, du straipsnių ciklus.

5. Tyrimų etapai ir jų charakteristika; detalus įgyvendinimo planas, kuriame numatomas skirtų lėšų preliminarus paskirstymas uždaviniams vykdyti

LII archeografinis darbas vykdomas jau ne vieną dešimtmetį (pagrindus klojo dar akad. prof. Konstantinas Jablonskis (1892–1960 metai)). Ilgalaiškės mokslinės programos darbus atlieka Instituto Archeografijos skyriaus darbuotojai. Skyriuje sukurta pakankama mokslinė bazė ir infrastruktūra, leidžianti sėkmingai realizuoti programos tikslus ir uždavinius. Pagal ilgalaiškę mokslinę programą parengtus darbus dažniausiai išleidžia Instituto leidybos skyrius.

Lietuvos Metrikos, magdeburginių miestų privilegijų ir aktų publikacijų rengimo turinys yra vienodas. Jį sudaro keli vykdymo etapai: numatomo publikuoti teksto parinkimas arba dokumentų rinkinio sudarymas, rankraštinį tekstą perrašymas į skaitmenines laikmenas, sukurto teksto koregavimas ir redagavimas, mokslinio-informacinio aparato sukūrimas, dalykų, vietovardžių ir asmenvardžių rodyklių sukūrimas, mokslinio įvado sukūrimas, rankraščio parengimas leidybai.

Mokslinės vykdomos programos monografijos ir studijos kuriamos laikantis akademiniam tyrimams numatytų reikalavimų, kuriuose svarbiausi yra problemos aktualumas ir formulavimas, jos istoriografija ir šaltiniai, dėstymas, gautos išvados.

Vykdomos programos tiriamiesiems aspektams realizuoti ketinama sudaryti du daugiatomius neperiodinius mokslinių straipsnių rinkinius Istorijos šaltinių tyrimai (šiuo metu išleisti penki tomai), sukurti vieną mokslinę monografiją, dvi mokslines studijas, du mokslinių straipsnių ciklus.

Programos įgyvendinimo terminai:

Lietuvos Metrika: XVI a. knygų tyrimai ir publikavimas:

Priemonė. Lietuvos Metrikos knygos:

Nr. 23 (1538–1540 metai), l. 230: rengimas 2017–2021 metais (E. Deveikytė);

Nr. 24 (1540–1544 metai), l. 260: rengimas 2017–2021 metais (A. Dubonis);

Nr. 31 (1546–1549 metai), l. 270: rengimas 2018–2021 metais (I. Ilarienė);

Nr. 223 (1510–1534 metai), l. 280: rengimas 2017–2021 metais (A. Ryčkov, D. Antanavičius – tekstai lotynų kalba);

Nr. 226 (1529–1534 metai), l. 150: rengimas (nuo 2015 metų) 2017 metais, parengimas 2018 metais (L. Karalius);

Nr. 253 (1559–1562 metai), l. 340: rengimas (nuo 2012 metų) 2017 metais, parengimas 2018 metais; (R. Ragauskienė);

Nr. 273 (1579–1580 metai), l. 220: rengimas (nuo 2014 metų) 2017–2018 metais, parengimas 2019 metais (D. Antanavičius);

Priemonė. Išleisti Pirmajame programos etape parengtas Lietuvos Metrikos kn. 47 (E. Deveikytė) ir 21 (A. Dubonis) (planuojamas leidimas 2017–2018 metais);

Priemonė. Parengti ir paskelbti trijų straipsnių ciklą „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kancleris Mikalojus Radvila Juodasis (1515–1565 metai) ir jo klientelė“ (R. Ragauskienė), rengimas ir parengimas 2019–2021 metais;

Priemonė. Parengti mokslinę studiją „Ankstyvųjų Lietuvos Metrikos knygų funkcinė paskirtis didžiųjų kunigaikščių Kazimiero, Aleksandro ir Žygimanto II laikais (XV a. vidurys – XVI a. pirmoji pusė)“ (L. Karalius), rengimas ir parengimas 2018–2021 metais;

Lietuvos gyvenamųjų vietų istorijos tyrimas ir dokumentų publikavimas:

Priemonė. Išleisti Pirmajame programos etape parengtą leidinį „Berznykų, Liudvinavo ir Pilypavo magdeburginių miestų privilegijos ir aktai“ (J. Drungilas, D. Antanavičius);

Priemonė. Šeduvos magdeburginio miesto (1654–1795 metai) privilegijos ir aktai (J. Drungilas), rengimas 2017–2021 metais;

Priemonė. Keturių mokslinių straipsnių ciklas iš nemagdeburginių gyvenviečių istorijos (J. Drungilas), rengimas ir parengimas (Kelmė – 2017 metais, Plungė – 2018 metais, Lazdijai ir Druskininkai – 2018–2020 metais);

Kitų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos šaltinių tyrimų apibendrinamieji darbai:

Priemonė. Parengti mokslinę studiją „Tauta. Kalba. Raštas: „valstybinių“ kalbų vartojimo prestižas ir nuosmukis LDK (XIV a. pabaiga – XVI a.)“ (A. Dubonis), rengimas 2018–2019 metais, parengimas 2020 metais;

Priemonė. Parengti mokslinę monografiją „Viešojo notariato sklaida Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje 1388–XVI a.“ (I. Ilarienė), rengimas ir parengimas 2017–2019 metais.;

Priemonė. Rengti istorijos šaltinio publikaciją „Ankstyviausias Radvilų archyvo inventorių (1616 metai.)“ (R. Ragauskienė), rengimas 2019–2021 metais;

Naujausių vykdomos programos atradimų, pasiekimų ir svarbių aktualijų skelbimas, skatinant lituanistikos tyrimų sklaidą Lietuvoje ir užsienyje:

Priemonė. Bendro su Vilniaus universiteto Istorijos fakultetu daugiatomio neperiodinio leidinio Istorijos šaltinių tyrimai sudarymas ir leidimas: kn. 6–7 (8?) sudarymas ir teikimas leidybai 2017–2021 metais

Priemonė. Lietuvos Metrikos naujienos mokslinis-informacinis rinkinys: Nr. 16–17 (18?), (A. Dubonis, I. Ilarenė), sudarymas ir išleidimas 2017–2021 metais.

Pagal ilgalaikę programą parengtų darbų leidybai lėšų bus siekiama gauti konkurso būdu. Ketinama kasmet Lietuvos mokslo tarybai teikti finansuotinių projektų paraiškas, todėl leidinių parengimo spaudai terminas ne visuomet sutaps su leidybos: leidyba gali vėluoti.

6. Numatomi rezultatai:

Išleista: dvi Lietuvos Metrikos knygos; vienas magdeburginių miestų privilegijų ir aktų rinkinys.

Spaudai parengta: trys arba keturios Lietuvos Metrikos knygos; viena mokslinė monografija; dvi mokslinės studijos; du teminiai mokslinių straipsnių ciklai; du arba trys mokslinių tiriamųjų straipsnių daugiatomiai leidiniai Istorijos šaltinių tyrimai; sudaryti ir išleisti du mokslinių informacijų rinkinio Lietuvos Metrikos naujienos sąsiuviniai.

Programos vykdymas pateikia svarių mokslinių rezultatų, reikšmingų kultūros, švietimo ir mokslo raidai:

visuomenei ir mokslininkams pateikiami nauji, kvalifikuotai moksliskai apdoroti istorijos šaltiniai, jų teminės kompozicijos;

tiriamuosiuose darbuose formuluojamos ir tiriamos aktualios Lietuvos istorijos, kultūros, lokalinės istorijos, paleografijos, diplomatikos ir archeografijos problemos;

kaupiami duomenys senųjų asmenvardžių, vietovardžių, gyvenamos epochos reiškinių, sąvokų, terminų ir kt. duomenų bazėms;

kuriama ir tobulinama mokslinė terminija lietuvių kalba;

teikiama profesionali informacija, konsultacijos tiek specialistams, tiek plačiajai Lietuvos ir užsienio visuomenei;

programos rezultatai skleidžiami mokslinėje ir kultūrinėje spaudoje;

prisidedama prie Lietuvos kultūros paveldo išsaugojimo ir nacionalinio savitumo bruožų daugiatautėje LDK išskyrimo.

7. Rezultatų sklaidos priemonės:

Programos rezultatų sklaida nefinansuojama iš ilgalaikės programos lėšų, todėl vykdytojai ją organizuoja iš kitų Instituto išteklių arba asmenine iniciatyva.

Informacija apie projekto eigą ir rezultatus bus skelbiama Lietuvos istorijos instituto interneto puslapyje www.istorija.lt.

Spaudai parengtus darbus planuojama išleisti iš laimėtų konkursinio finansavimo lėšų.

Pagal programą išleisti leidiniai bus pristatomi Knygų mugėse Vilniuje, kituose renginiuose.

8. Preliminarus programos lėšų paskirstymas (tūkst. Eurų)

Eil. Nr.	Išlaidų pavadinimas	2017 metais	2018 metais	2019 metais	2020 metais	2021 metais	Visai programai (suma)
1.	Programai skirti norminiai etatai, lėšos	7,69 n.e. 73,7	7,69 n.e. 73,7	7,69 n.e. 73,7	7,69 n.e. 73,7	7,69 n.e. 73,7	368,5
2.	Kitos lėšos planuojamos programai vykdyti (iš kitų, institutui skirtų valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų)	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	7,5
	Iš viso	75,2	75,2	75,2	75,2	75,2	376,0

9. Programos trukmė.

2017 - 2021 metai.

10. Programos vadovas dr. Artūras Dubonis, vyresn. m. d., +370 5 2626848,

arturas.dubonis@istorija.lt

TŪKSTANTMEČIAI IKI VALSTYBĖS. PRIEŠISTORINIŲ BENDRUOMENIŲ DAUGIASLUOKSNIAI TYRIMAI

<p>1. Programos vykdytojas - Lietuvos istorijos institutas (toliau – LII). Norminiai etatai skirti programai - 7,58.</p> <p>2. Programos tikslas - Lietuvos ir Rytų Baltijos regiono visuomenės raidos priešistorėje tyrimai, apimantys įvairius ūkio, technologijų, socialinės organizacijos ir ideologijos raidos aspektus bei formuojantys bendrą priešistorinių visuomenių raidos vaizdą.</p>
<p>3. Programos uždaviniai:</p> <p>3.1. Ištirti (mikro/makro) regionų apgyvendinimo gyvenamųjų erdvių struktūros raidą ir demografijos kaitą, nustatant gamtinės aplinkos, klimato įtaką;</p> <p>3.2. Nustatyti ūkio specifiką ir raidą skirtingais priešistorės laikotarpiais;</p> <p>3.3. Apibendrinti/išanalizuoti technologijų kaitą priešistorinių bendruomenių komunikacijų bei mobilumo kontekste;</p> <p>3.4. Ištirti bendruomenių socialinę organizaciją, įvertinant ideologijos, ritualų, meno ypatumus;</p> <p>3.5. Pritaikyti ir tobulinti pasaulyje naudojamus tarpdisciplininius tyrimų metodus Lietuvoje, pritaikant/adaptuojant juos šalies sąlygoms.</p>
<p>4. Metodologinis tyrimų pagrindimas:</p> <p>Programos metu bus naudojami tik žmogiškųjų išteklių reikalaujantys ir Lietuvos istorijos instituto turima materialine baze paremti tyrimų metodai: chronologijos studijos (tipologija, koreliacija, seriacija), archeologinių vietovių ir radinių duomenų bazių sudarymas, jų apdorojimas statistiniais metodais, archyvinių duomenų apie archeologines radimvietės rinkimas ir analizė, analitinis, palyginamasis, dedukcinis metodai, erdvinė analizė (GIS) naudojant įvairius sluoksnius (įvairaus laikotarpio aerofotografijas ir ortofotografijas, LiDAR, istorinę kartografinę medžiagą ir kt.), geofizikiniai tyrimai (magnetometru, georadaru), grunto chemijos tyrimai.</p> <p>Turint galimybių (finansinių resursų) numatoma naudoti fizikinius ir gamtos mokslų metodus (įsigyjamos paslaugos): radiometrinį (AMS) datavimą, stabilųjų izotopų tyrimus, zooarcheologinę ir antropologinę analizę, archeobotaninius, palinologinius, dendrologinius, archeometalurginius tyrimus ir kt.</p> <p>Atsižvelgiant į dabartinės archeologijos mokslo realijas ir poreikius, pagrindinė tyrimų kryptis – ankstesnių duomenų tikslinimas, jų verifikavimas ir papildymas remiantis sukaupta šaltinių baze ir remiantis naujausiais metodais ir teorijos kryptimis. Nors per 150-ies metų Lietuvos archeologijos mokslo laikotarpį ištirta daug paminklų, sukurtos chronologijos skalės, apgyvendinimo, kultūrinės raidos ir pan. modeliai, tačiau norint Lietuvos archeologijos medžiagą įvesti tiek į tarptautinį, tiek į Lietuvos istorinį kontekstą, būtina turimų duomenų „revizija“, naudojant naujausią metodologiją.</p> <p>Pagrindiniai dabartinės Lietuvos archeologijos trūkumai yra nepakankami duomenys apie kai kuriuos objektus (pvz., senovės gyvenvietes, ūkines zonas), nepakankamas kai kurių temų (pvz., kraštovaizdžio, ūkio, socialinės organizacijos, ideologijos) iširtumas. Tai lemia nepilną ir daugiau į radinius ir atskiras paminklų kategorijas nukreiptą priešistorės vaizdą, kuris atsiskleidžia ir apibendrinančiuose Lietuvos archeologijos darbuose, ir formuoja priešistorės suvokimą plačiojoje visuomenėje. Programos vykdymo metu bus nagrinėjamos aktualiausios Lietuvos priešistorės temos, užpildant priešistorės pažinimo spragas ir verifikuojant dabartinį priešistorės modelį. Tyrimai bus nukreipti ne tiek į daiktą, archeologinę vietovę ar archeologinių kultūrų sąvokas, o į praeities žmogaus, kaip aktyvaus veikėjo, vietos kultūriniame kraštovaizdyje ir vaidmens formuojant šį kraštovaizdį atskleidimą.</p> <p>Atsižvelgiant į finansines galimybes, gali būti atliekami archeologiniai tyrimai.</p>
<p>5. Tyrimų etapai ir jų charakteristika; detalus įgyvendinimo planas, kuriame numatomas skirtų lėšų preliminarus paskirstymas uždaviniams vykdyti:</p> <p>Programos metu atskirų Lietuvos priešistorės laikotarpių (akmens amžiaus, ankstyvojo metalų</p>

laikotarpio, geležies amžiaus) specialistai/tyrėjai, siekdami įgyvendinti programos uždavinius bei naudodami naujausius ir šiuo metu Lietuvoje prieinamus tyrimų metodus paraleliai vykdys mokslinius tyrimus šiomis temomis:

Gamtinė aplinka, kraštovaizdis, klimatas, gamtinių faktorių įtaka apgyvendinimo struktūroms;

Ūkis, gamtinio kraštovaizdžio adaptavimas, išgyvenimo strategijos;

Technologijų raida, amatai;

Gyvenamosios erdvės, apgyvendinimas, jo struktūra ir hierarchija, demografija;

Komunikacija, mobilumas, mainai ir prekyba;

Socialinė organizacija, visuomenės grupės, socialinė hierarchija, karyba;

Ideologija, ritualai, atmintis, religija, menas.

Pirmieji trys programos vykdymo metai (2017–2019 metai) bus skirti daugiau duomenų bazių kūrimui, jų apdorojimui, su metodologija ir ištirtumo problemomis skirtoms temoms. Numatoma šiomis temomis (pvz., gyvenviečių ištirtumo, erdvinio įvairių kategorijų paminklų santykio ir kt.) publikuoti mokslinius straipsnius ir skaityti pranešimus mokslinėse konferencijose. Taip pat bus tiriamos siauresnio pobūdžio (įvairių ūkio, gyvensenos, socialinės organizacijos, ideologijos aspektų) temos.

Paskutiniais programos vykdymo metais (2020–2021 metais) bus daugiau susitelkta į apibendrinamojo pobūdžio darbus.

Temos ir tyrimai:

Užnemunės ir Pietų Lietuvos akmens amžius, neolito bendruomenės, Lietuvos akmens amžiaus ir ankstyvojo metalų laikotarpio titnago bei gludinto akmens industrija, vėlyvoji Užnemunės priešistorė (II tūkstantmetis pr. Kr. – XIII a.). (dr. V. Juodagalvis (vyr. m. darb., 1 etatas):

du straipsniai apie lokalinį archeologinį palikimą leidiniui „Lietuvos valsčiai“ (2017–2018 metais);

Straipsnis apie Užnemunės gludintus akmens dirbinius (2018 metais); straipsnis akmens amžiaus ir ankstyvojo metalų laikotarpio Užnemunės gyvenviečių raidos tema (2019 metais).

Monografija „Vėlyvoji Užnemunės priešistorė“ (2017–2021 metais). Monografijos parengimo etapai:

2017 metais – archeologinės medžiagos studijos Lietuvos nacionaliniame muziejuje;

2018 metais – archeologinės medžiagos studijos lokaliniuose (Kauno, Marijampolės, Lazdijų, Alytaus, Vilkaviškio) muziejuose;

2019 metais – Užnemunės archeologinių paminklų žvalgymai, kartografavimas, fotofiksacija;

2020–2021 metais monografijos tekstinės dalies ir iliustracijų parengimas.

Lietuvos pajūrio subneolitas ir neolitas, akmens amžiaus ir ankstyvojo metalų laikotarpio ekonomika, paleodieta, bendruomenių kultūra, gyvenviečių sistemos: Lietuvos gyventojų paleodieta akmens ir bronzos amžiais, Lietuvos gyventojų kultūra, ekonomika, gyvenviečių sistemos akmens ir bronzos amžiais. (dr. G. Piličiauskas (mokslo darb., 0,5 etato)):

2017–2018 metais atliekama kaulų kolageno stabilijų izotopų analizės rezultatų interpretacija;

2019 metais – Alksnynės, Nidos, Šventosios, Daktariškės, Kvietinių akmens ir bronzos amžiaus gyvenviečių archeologinės medžiagos erdvinė, tipologinė, technologinė analizės.

Straipsnis „Late Mesolithic-Bronze Age (7000–500 BC) human remains in Lithuania:

chronology and palaeodiet“ (2017–2018 metais); trys straipsniai atliktų tyrimų tematika (2019–2021 metais).

Rytų Baltijos regiono bronzos amžiaus tyrimai, bronzos metalurgija, technologijos, metalurgijos įtaka ūkio raidai, bronzos amžiaus tikėjimo apraiškų tyrimas rytiniame Baltijos jūros regione, bendrystė priešistorinėse visuomenėse, archeologijos teorija, archeologijos istorija. (dr. A. Čivilytė (mokslo darb., 1 etatas):

Straipsnis apie gamtinės aplinkos ritualizavimą bronzos amžiuje;

du straipsniai apie bronzos dirbinių deponavimo ypatumus rytiniame Baltijos jūros regione;

du straipsniai bendrystės priešistorinėse visuomenėse tema („Social cohesion in the Bronze Age in the Eastern Baltic region – do we have archaeological evidence for united communities?“; „Building hillforts: between protection and social practice“);

du straipsniai archeologijos teorijos tematika („Things are not lost, they have biographies“; „Relevance of archaeology for present day society – humans and objects as prehistoric agents of cultural science“);

straipsnis apie Carl Engel indėlių Lietuvos archeologijai.

Vakarų Lietuva, Romėniškojo laikotarpio archeologija, Vakarų baltų kultūrų komunikacija, mainai ir prekyba (dr. R. Banytė-Rowell (mokslo darb., 1 etatas):

Du straipsniai apie Vakarų baltų komunikacijos Europos Barbaricumo erdvėje problemas; trys straipsniai, skirti romėniškojo laikotarpio klausimams Vakarų baltų ir jų kaimynų kultūrose.

Rytų Lietuva, laidojimo paminklai, ideologija ir socialinė organizacija, gyvenamųjų ir laidojimo erdvių ryšiai, datavimo ir chronologijos problemos (dr. L. Kurila (mokslo darb., 1 etatas):

Straipsnis apie Rytų Lietuvos piliakalnių ir pilkapynų erdvinius ryšius; straipsnis apie piliakalnių erdvinius, tarpusavio matomumo ryšius; straipsnis laidojimo paminklų, įkapių kaip ideologijos atspindžio tema; du straipsniai socialinės organizacijos ir apgyvendinimo struktūrų tema.

Šiaurės Lietuva, laidojimo paminklai, įkapių simbolika, apgyvendinimas ir gyvenvietės, geležies amžiaus ūkis ir technologijos: aplinkos raida ir žmogaus veiklos pėdsakai Šiaurės Rytų Lietuvoje I–II tūkstantmečiais, Kamajų apylinkių apgyvendinimas, geležies amžiaus gyvenvietės: Jakšiščio gyvenvietės atvejis, geležies amžiaus bendruomenių verslai: geležies gavyba, tapatybės paieškos geležies amžiaus bendruomenėse. (dr. A. Simniškytė-Strimaitienė (mokslo darb., 1 etatas):

2017–2021 metais numatomas archeologinių duomenų iš Kamajų apylinkių rinkimas ir analizė muziejuose ir archyvuose, archeologinių duomenų iš Juodonių piliakalnio ir Petrešiūnų piliakalnio bei jo apylinkių rinkimas ir analizė muziejuose, archyvuose, tyrimai Jakšiščio gyvenvietėje, duomenų analizė, tyrimai/žvalgymai Aiseto ežero saloje ieškant geležies gavybos pėdsakų, duomenų analizė, duomenų rinkimas apie kapų kompleksus su mišria vyriška ir moteriška atributika.

Straipsnis apie Kamajų archeologinį paveldą; straipsnis „Aplinka ir žmogus Petrešiūnų apylinkėse“; straipsnis apie Jakšiščio gyvenvietės chronologiją ir vidinę struktūrą; straipsnis apie geležies gavybos pėdsakus Aiseto ežero saloje; straipsnis „Apsimėtinė tapatybė. Ginklų simbolika moterų kapuose“.

Rytų Lietuva, gyvenvietės ir jų tyrimų problematika, tyrimų metodika: Kernavės regiono apgyvendinimo sistema, ankstyvojo metalų laikotarpio, geležies amžiaus ir ankstyvųjų viduramžių gyvenvietės (Kernavė ir kitos gyvenvietės), Rytų Lietuvos keramika nuo neolito iki ankstyvųjų viduramžių. (dr. R. Vengalis (mokslo darb., 1 etatas):

2017–2018 metais atliekami Kernavės gyvenvietės gamtinės aplinkos ir paleoreljefo tyrimai (arheologiniai ir geofizikiniai tyrimai); 2017–2021 metais – Kernavės archeologinio komplekso tyrimų duomenų analizė ir nauji tyrimai (darbas muziejuje, duomenų analizė, archeologiniai tyrimai); 2017–2021 metais – Kernavės apylinkių regiono tyrimai, naujų archeologinių objektų paieška (arheologiniai žvalgymai, duomenų bazių kūrimas).

Straipsnis apie archeologinių tyrimų ir duomenų geoduomenų bazes (Kernavės regiono pavyzdžiu); straipsnis Kernavės viduramžių miesto struktūros tematika; straipsnis apie Kvietinių neolito – ankstyvojo metalų laikotarpio gyvenvietę; du straipsniai apie ankstyvųjų metalų laikotarpio ir geležies amžiaus gyvenvietes ir gyvenviečių sistemas.

6. Numatomi rezultatai:

Programos vykdymo metu bus atlikti kryptingi įvairiapusiai priešistorės (nuo pirmųjų žmonių pasirodymo vėlyvajame paleolite iki Lietuvos valstybės susidarymo XIII a.) ūkinės, socialinės ir kultūrinės raidos dabartinės Lietuvos ir viso Rytų Baltijos regiono teritorijoje tyrimai. Jie apims priešistorinių visuomenių technologinę, socioekonominę, ideologinę raidą, išryškinant jos unikalius vingius ir ieškant atsakingų faktorių geografinėje padėtyje ir gamtinėje aplinkoje, svarbiausių žmonių technologijų plėtroje, inovacijose ir tradicijose, geopolitinėse aplinkybėse ir bendraeuropiniuose procesuose. Programa orientuojama tiek į teorinius, tiek į metodologinius tyrimų aspektus, tiek į atskirų aktualių problemų tyrimus, adaptuojant įvairias teorines paradigmas (kraštovaizdžio, postprocesinės, lyčių archeologija ir kt.) ir (pagal galimybes) taikant įvairius tiksluosius, gamtamokslinius ir kt. tyrimų metodus. Atskiras dėmesys bus skiriamas archyvinei archeologijai – su vykdomais tyrimais susijusių šaltinių publikavimui, archeologijos istorijai ir kt.

Moksliniai rezultatai:

Parengta 1 monografija, publikuoti (ar įteikti spaudai) mažiausiai 35 moksliniai straipsniai recenzuojamuose mokslo leidiniuose (apie 50 aut. l.), iš jų mažiausiai 10 – tarptautiniuose mokslo leidiniuose užsienyje.

Perskaityti mažiausiai 25 pranešimai tarptautinėse mokslinėse konferencijose, iš jų mažiausiai 10 – užsienyje.

Surinkti ir parengti spaudai 5 mokslo žurnalo „Lietuvos archeologija“ tomai (po vieną kiekvienais metais).

Programos dalyviai atsiskaitys moksline produkcija (moksliniais straipsniais) pagal Lietuvos istorijos instituto patvirtintas normas.

7. Rezultatų sklaidos priemonės:

Programos metu atlikti tyrimai ir jų rezultatai bus publikuojami tiek nacionaliniuose („Lietuvos archeologija“, „Archaeologia Baltica“), tiek užsienio recenzuojamuose moksliniuose leidiniuose, pristatomi regioninėse ir tarptautinėse konferencijose.

Adaptuoti tyrimų rezultatai bus pristatomi plačiam visuomenei tam skirtose paskaitose, mokslo festivalyje „Erdvėlavivis Žemė“, radijo ir televizijos laidose, publikuojami populiariojoje ir lokalojoje spaudoje. Neatsilikant nuo nūdienos realijų ir siekiant pasiekti kuo didesnę auditoriją, ketinama tyrimus anonsuoti, apibendrintus jų rezultatus, atradimus skelbti socialiniuose tinkluose.

8. Preliminarus programos lėšų paskirstymas (tūkst. Eurų)

Eil. Nr.	Išlaidų pavadinimas	2017 metais	2018 metais	2018 metais	2019 metais	2020 metais	Visai programai (suma)
1.	Programai skirti norminiai etatai, lėšos	7,58	7,58	7,58	7,58	7,58	363,4
		72,68	72,68	72,68	72,68	72,68	
2.	Kitos lėšos planuojamos programai vykdyti (iš kitų, institutui skirtų valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų)	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	5,0
	Iš viso	73,68	73,68	73,68	73,68	73,68	368,4

9. Programos trukmė.

2017 - 2021 metai.

10. Programos vadovas dr. Laurynas Kurila, mokslo darbuotojas, tel. (8 652) 12845, el. paštas: laurynas.kurila@istorija.lt

VĒLUOJANTI TAUTA – 2: LIETUVIŲ MODERNIZACIJOS PROBLEMAS

1. Programos vykdytojas - Lietuvos istorijos institutas (toliau – LII).

Norminiai etatai skirti programai - 15.18.

2. Programos tikslas - tirti modernios Lietuvos valstybės genezę, raidą bei eventualias perspektyvas.

3. Programos uždaviniai:

3.1. Ištirti Lietuvos nacionalinės valstybės genezės, racionalaus pagrįstumo bei perspektyvos aspektus. Šia kryptimi dirbant svarbu ištirti – kaip Lietuvos nacionalinė valstybė eventualiai racionalizuota Vakarų civilizacijos lauke ir Rytuose (Rusijoje); kiek reali buvo galimybė Antrojo pasaulinio karo metais Lietuvai (kartu su Latvija bei Estija) išsaugoti valstybingumą, sakysime, vadinamosios liaudies demokratijos forma; kaip vertinti Lietuvos „buferezacijos“ apraiškas bei tendencijas“ sovietmetyje.

3.2. Ištirti elito ir tautos santykio problemas Lietuvos valstybėje. Atlikti tyrimai leistų konstatuoti du pastebėjimus: pirma, kad tautos elitas didele dalimi eksploatavo Vilniaus problemą tokiu būdu siekdamas ne tiek saugumo valstybine prasme, kiek faktinės valdžios – tuo pačiu ir savęs - legitimavimo. Antra, Lietuvos vyriausybėje reikėsi Vilniaus (eventualiai ir Klaipėdos) atsisakymo tendencija, turint tikslą tarsi mainais išlaikyti faktinę valdžią. Minimos tendencijos leistų įtarti apie Lietuvoje besireiškiantį principinį valdžios ir tautos idealų išsiskyrimą. Taigi, prasminga būtų aiškintis – kiek elito vykdoma tautos mobilizacija siejosi su valstybiniais nacionaliniais tikslais ar eventualiai ji buvo suponuota valdžios išlaikymo intereso, taip pat civilizacinės traukos (visų pirma į Vakarus).

3.3. Ištirti raidos sovietmetyje variantus: Lietuvos valstybės kaip tarptautinio legitimaus subjekto atkūrimo galimybes, LTSR interpretuojant variantiškai - kaip Rusijos aneksuotos teritorijos, „užšaldyto“ buferio, liaudies demokratijos ar finliandizacijos galimybę; Represiniame fone vykęs modernizacijos procesas teikia galimybę prieš pastatyti ideologiniam bei administraciniam presui visuomenės antropologinę egzistenciją *de facto*. Taigi tikslinga, eventualiai pasinaudojus žaidimų teorija, panagrinėti trijų komponentų - komponentų – visuomenės, vietinės nomenklatūros ir centro – santykių variantus.

4. Metodologinis tyrimų pagrindimas:

Programoje „Vėluojantis nacijos formavimasis: lietuvių atvejis?“ daugiausia dėmesio buvo skiriama aplinkybėms, sąlygojusioms modernios lietuvių tautos atsilikimą. Programos tęsinyje „Lietuvių modernizacijos problemos“ būtų tiriamos lietuvių pastangos vėlavimą įveikti. Pagrindinis dėmesys bus skiriamas sovietmečio laikotarpiui, tačiau jo identifikacijai bus naudojamos projekcijos į kitus modernizmo epochai priskiriamus laikmečius.

Atsižvelgiant į „lietuvišką“ specifiką bei laikantis istorizmo metodologijos tikslinga įvesti specialų racionalumo kriterijų, kurio pagalba būtų siekiama identifikuoti krizinius modernizacijos epochos momentus.

Racionalumą čia siūlytume suprasti ne tiek filosofine, kiek istorine prasme - ne kaip racionalizmo priešstatą empirizmui, bet kaip vieną iš pagrindinių Apšvietos epochos bruožų, tiesiogiai vedusių į modernizmą. Tačiau kita vertus, verta turėti galvoje tą aplinkybę, kad racionalumo apraiškas vien Vakarų civilizacijos rėmuose nesutalpinsime. Žinia, racionalumo savybę galima būtų sieti ir su valstybe (valstybės politika – ypač jos užsienio politika – turi būti racionali). Bet ne Vakarams priklausančios valstybės politika vakariečio akimis gali pasirodyti visiškai neracionali. Ir atvirkščiai. Geopolitikos lygmeny yra žinomas *bandwagoning* reiškinys, kai racionali politika tapatinama su orientacija į galingiausią jėgos centrą. Tačiau pastarasis dėsningumas nėra absoliutus, nes jam prieštarauja kita geopolitinė maksima – jėgų balansas. Pagaliau, istorijoje žinomas ne vienas atvejis kai imperinės galios gravitacijai metė iššūkį suverenumo, identiteto ar moralės veiksniai. Taigi, racionalumo sampratai galima taikyti visą eilę atskaitos sistemų, kurias visas verta būtų turėti galvoje. Nes Lietuvos atvejo racionalizacija - ypač sudėtinga.

5. Tyrimų etapai ir jų charakteristika; detalus įgyvendinimo planas, kuriame numatomas

skirtų lėšų preliminarus paskirstymas uždaviniams vykdyti

5.1. Parengiamas dokumentų rinkinys: „Lietuvių konferencijos Pirmojo pasaulinio karo metais (1914-1918 metai)“, skirtas Lietuvos Respublikos 100 - mečiui. Šalia bendro pobūdžio visuomeninės reikšmės rinkinys turėtų pasitarnauti Lietuvos modernios valstybės genezės iliustravimui (Č.Laurinavičius, A.Kasparavičius, E. Gimžauskas)- 2017-2018 metais.

5.2. Papildoma tema: „Lietuvių nacionalinė inteligentija: nuo susiformavimo iki valstybės įtvirtinimo įrankio“. Temos tikslas ištirti – ar būtų organiško sąryšio tarp lietuvių inteligentijos iki ir po valstybės susidarymo (D. Mačiulis, O. Mastianica) – 2017-2021 metais.

5.3. Pradedamas rengti Lietuvos istorijos XI tomas, skirtas totalitarinių režimų laikotarpiui: „Lietuva 1940-1990 metai“ (Č.Laurinavičius, V.Sirutavičius, A.Svarauskas, R.Laukaitytė, M.Pocius, S. Grybkas, V.Ivanauskas, R. Čepaitienė, V. Stravinskienė) – 2019-2021 metais.

5.4. Lietuvos modernios valstybės genezė, susikūrimas bei raida rusiškos ir anglosaksiškos geopolitikos kontekste, XVIII-XXI a. (Dr. Č. Laurinavičius (vyriaus. m. darb., 1 etatas)). Per praėjusį programos vykdymo etapą pavyko apčiuopti anglosaksiškos ir rusiškos geopolitikos sąryšį su Lietuvos modernios valstybės geneze. Taip pat pasirinktas parankiausias tam sąryšiui atskleisti istorinio naratyvo modelis (jo išskleidimui paruoštas straipsnis). Tuo modeliu paremtos monografijos parengimui reikalingas papildomas 2-3 metų terminas, kurio metu būtų surinkta reikiama medžiaga iliustruojanti dvi tendencijas: anglosaksiškos politikos siekį nustatyti prekybinį (eventualiai ir politinį, kultūrinį bei karinį-strateginį) ryšį su Rusija ir atvirkščiai – anglosaksiškos politikos pastangas blokuoti Rusiją. Taigi, eilė istorinių sužetų (Septynmetis karas, Očakovo krizė, Austerlicio mūšio aplinkybės, 1863 metų sukilimo peripetijos, Sazonovo planai, Kerzono linijos genezė, Miuncheno paktas, Paul A. Goble konceptas ir kit.) turėtų iliustruoti minimų tendencijų poveikį Lietuvos situacijai XVIII-XXI a. periode.

2017-2019 metų laikotarpyje darbas prie monografijos;

2017-2018 metų laikotarpyje darbas prie rinkinio „Lietuvių konferencijos 1914-1918 metai“.

2019-2021 metų laikotarpyje būtų kolektyviai dirbama prie Lietuvos istorijos XI tomo, skirto totalitarinių režimų laikotarpiui (1940-1990 metai).

5.5. Litvakiškojo paveldo recepcija – kaip viena iš prielaidų Lietuvos Respublikos demokratijai (Dr. Eglė Bendikaitė (mokslo darb., 1 etatas)). Litvakiškasis paveldas yra pripažįstamas kaip atskiras segmentas, bet vis dar nesuvokiamas kaip Lietuvos ir jos visuomenės raidos istorijos dalis. Pastaraisiais dešimtmečiais atlikta nemažai tyrimų, ieškant politinių ir kultūrinių interakcijų tarp lietuvių ir žydų „pasaulių“. Šių tyrimų kontekste būtų galima analizuoti, kaip litvakiškasis paveldas atsispindi lietuvių tapatybėje (ignoravimas, ištrynimasis, naujo turinio suteikimas atskiriems atpažįstamiems simboliams/subjektams, taip juos inkorporuojant ir/ar „nusavinant“) tarpukariu, sovietmečiu bei Nepriklausomybės laikotarpiu ir pabandyti pasekti lietuvių kaip nacijos brandą, akumuliuojant kitonišką paveldą. Ne mažiau svarbu būtų paanalizuoti kaip litvakiškasis paveldas atsispindi litvakų išėvijos savivokoje bei kokią reikšmę tai turėjo jų tapatybės genezėje ir pasirinkimuose.

2017-2019 metų laikotarpyje straipsnių parengimas;

2019-2021 metų laikotarpyje darbas prie Lietuvos istorijos XI tomo;

5.6. Vokiškojo veiksnio įtaka lietuvių nacijos/Lietuvos valstybės formavimuisi bei raidai (nuo senųjų laikų iki 1939 metų): civilizacinis bei mentalinis aspektai. (Dr. Edmundas Gimžauskas (mokslo darb., 0,75 etato)). Darbo esmė būtų perėjimas nuo aprašomojo prie probleminio lygmens tiriant vokiškojo veiksnio įtaką lietuvių nacijos raidai nuo sąlyčio su kryžiuočiais apžvalgos, prieš ir po Pirmojo pasaulinio karo, iki 1939 metų (kol kas konstruktyvesni probleminiai svarstymai tegalimi aptarinėjant tik šio karo laikotarpį). Būtų dirbama ties tokiais problemų grupėmis, kaip vokiškojo veiksnio įtaka lietuvių inteligentijos susiformavimui ir esminės jo apraiškos šioje terpėje; specifinio Rytprūsių faktoriaus bendravokiškame poveikyje išskyrimas ir apibūdinimas; pagrindinių vokiško poveikio sferų konkretizavimas tarpukario laikotarpiu. Pagrindinis dėmesys būtų skiriamas mentaliniam ir kultūriniam/civilizaciniam vokiškojo veiksnio aspektui (nes kol kas geriau ištyrinėtas tik politinis aspektas).

2017-2020 metais monografijos parengimas.

2017-2018 metais darbas prie rinkinio „Lietuvių konferencijos 1914-1918 metai“.

2020-2021 metais - metiniai išipareigojimai vykdomi atsiskaitant straipsniais.

5.7. Lenkijos bei jos sąjungininkės Prancūzijos požiūrį į lietuvius/Lietuvos valstybę. (Lietuvos

sąlytis su romaniškąja politine kultūra). (Dr. Algimantas Kasparavičius (vyr. mokslo darb., 1 etatas)). Reikalinga tęsti tarpukario Lietuvos politinių/diplomatinių santykių ir kultūrinių sąsajų dinamiką su Lenkija-Prancūzija (beveik sinchroniškas autoritarinių režimų iškilimas Varšuvoje ir Kaune – atsitiktinumas ar dėsningumas?), bet ir imtis panašių procesų tyrimo platesnės geografijos:

5.7.1. tarpukario Lietuvos sąveika su Italija (pirmiausia – italų totalitarizmo (fašizmo) ideologinis poveikis lietuvių autoritarizmo („autoritetizmo“) raidai;

5.7.2. tarpukario Lietuvos sąveika su Ispanija (nusistatymas Ispanijos pilietinio karo atžvilgiu);

5.7.3. tarpukario Lietuvos (Baltijos Antantės) geopolitinė sąveika su Mažąja Antante ir Jugoslavija.

2017-2020 metais tematinės monografijos užbaigimas;

2017-2018 metais darbas prie rinkinio „Lietuvių konferencijos 1914-1918 metai“;

2020-2021 metais - metiniai įsipareigojimai vykdomi atsiskaitant straipsniais.

5.8. Nacionalinės inteligentijos formavimasis (XIX a. pabaiga-1914 metai.) (Dr. Olga Mastianica (mokslo darb., 0,75 etato)). Tyrimo tikslas – atskleisti nacionalinės inteligentijos genezę ir jos susiformavimą į socialinę grupę. Tiriamos problemos:

5.8.1. Inteligentijos kaip socialinės grupės tapatybės formavimasis;

5.8.2. Inteligentijos kolektyvinis portretas ir socialinis aktyvumas;

5.8.3. Bajorijos vieta lietuviškos inteligentijos formavimesi;

5.8.4. Inteligentijos pasaulėžiūrinė ir ideologinė poliarizacija.

2017-2021 metais - metiniai įsipareigojimai vykdomi atsiskaitant straipsniais.

5.9. Nacionalinė inteligentija kaip tautinio valstybingumo projekto įtvirtinimo instrumentas (1918-1940 metai) (Dr. Dangiras Mačiulis (vyr. mokslo darb., 1 etatas)). Tyrimo tikslas – atskleisti inteligentijos kaip socialinės grupės vaidmenį įtvirtinant tautinio valstybingumo projektą, palaikant visuomenės lojalumą politiniams režimams ir įgyvendinant visuomenės modernizavimo vizijas Lietuvos Respublikoje (1918-1940 metai). Tiriamos problemos:

5.9.1. Inteligentijos kaip socialinė grupės tapatybė ir jos kolektyvinis portretas;

5.9.2. Inteligentijos pasaulėžiūrinės ir vertybinės orientacijos;

5.9.3. Kartų konfliktai inteligentijos socialinėje grupėje, inteligento – intelektualo takoskyra;

5.9.4. Valstybės socialinė inžinerija inteligentijos kaip socialinės grupės atžvilgiu;

5.9.5. Inteligentijos vaidmuo užtikrinant visuomenės lojalumą politiniam režimui.

2017-2021 metais - metiniai įsipareigojimai vykdomi atsiskaitant straipsniais.

5.10. Valstybė ir atmintis: konsoliduojančios kolektyvinės atminties konstravimas Lietuvos Respublikoje (1918-1940 metai). (Dr. Dangiras Mačiulis (vyr. mokslo darb., 1 etatas)). Tyrimo tikslas – atskleisti valstybinę istorijos politiką bei nustatyti kolektyvinės atminties svarbą modernios lietuviškos tapatybės formavimuisi Lietuvos Respublikoje (1918-1940 metai.). Tiriamos problemos:

5.10.1. Valstybinės istorijos politikos dinamikos identifikavimas: tikslai ir įgyvendinimo strategijos;

5.10.2. Istorijos politika kaip instrumentas kovai už valstybės suverenumą bei teritorinį vientisumą;

5.10.3. Kolektyvinės atminties vaizdinių panauda etninės bendruomenės *bendros praeities* kūrimui;

5.10.4. Istorinių vaizdinių panauda politinių režimų legitimacijai ir elitų konkurencinėje kovoje.

5.10.5. Oficialaus nacionalinio lietuvių istorijos naratyvo konstravimas ir viešos reprezentacijos: nuo tekstų iki monumentalaus įamžinimo;

5.10.6. Nacionalinių atminties vietų ir nacionalinių herojų *panteono* kūrimas: vizijos ir įgyvendinimas.

2017-2021 metais planuojama monografija (tema "Valstybė ir atmintis: konsoliduojančios kolektyvinės atminties konstravimas Lietuvos Respublikoje (1918-1940 metai.)") ir metiniai įsipareigojimai vykdomi atsiskaitant straipsniais.

5.11. Sovietinė modernybė ir lietuviška tapatybė vėlyvojo stalinizmo ir ankstyvosios destalinizacijos metais, 1944–1956 metai” (Dr. Vladas Sirutavičius (vyresn. mokslo darb., 1 etatas)). Tyrimo tikslas aptarti, kaip politiniai bei socialiniai - ekonominiai pokyčiai 1944–1956 m., Lietuvoje darė įtaką nacionalinės/lietuviškosios tapatybės dinamikai. Būtų aiškinamasi, kaip vyko tarybinės lietuvių kultūros, naujos etnosocialinės bendruomenės – lietuvių tarybinės liaudies – formavimosi procesai. Tema būtų tiriama dviem svarbesniais aspektais:

5.11.1. Oficialios ideologinės nuostatos, jų diegimas ir funkcionavimo socio-kultūrinės praktikos. („Lietuvių tarybinė liaudis“, „tarybinis patriotizmas“, „tautų draugystė“.) Būtų tiriama: kaip vyko naujo tipo etnosocialinės bendruomenės „lietuvių tarybinės liaudies“ formavimo/formavimosi procesai; lietuvių tautos ir tarybinės lietuvių liaudies santykio problema oficialioje ideologijoje ir praktikoje; ideologinių nuostatų („tarybinis patriotizmas“, „tautų draugystė“) diegimas; įtampos tarp oficialaus naratyvo ir socialinių-kultūrinių praktikų. Etnokultūrinės įtampos ir konfliktai Lietuvos komunistų partijoje.

5.11.2. Sovietinė modernizacija ir kultūrinių transformacijų trajektorijos. Būtų tiriamos dvi problemos:

5.11.2.1. lietuviško kultūrinio paveldo inkorporavimo į sovietinės Lietuvos kultūrą klausimas. Analizuojama: kokiais politiniais principais remiantis buvo formuojama sovietinė politika kultūrinio paveldo atžvilgiu. Ideologema „nacionalinė forma, socialistinė turiniu“ praktikoje; rašytojų ir partijos funkcionierių „rungtyniavimas“, kas turi išskirtinę teisę interpretuoti kultūrinį palikimą, jo reikalingumą;

5.11.2.2. „senosios“ (tarpukario) inteligentijos inkorporavimo į naują sovietinę socialinę – klasinę struktūrą problema.

2017-2019 metais - metiniai įsipareigojimai vykdomi atsiskaitant straipsniais.

2019-2021 metais dalyvavimas Lietuvos istorijos XI tomo rašyme.

5.12. Demografinė dinamika Lietuvoje XX a. antroje pusėje. Akcentas į tarpetninius santykius, migracijų procesus, jų pasekmes; dėmesys lenkų bendruomenės organizacinei veiklai. (Dr. Vitalija Stravinskienė (mokslo darb., 0,5 etato)). Tyrimo aspektai:

5.12.1. migraciniai procesai sovietmečiu: tarp kontrolės ir laisvumo (sovietinės valdžios migracinė politika, migracijos procesų kontrolės mechanizmai, migracijos regioninė specifika, pasekmės) - demografiniai procesai LSSR (sovietmečiu vykdyta demografinė politika, ją lėmę veiksniai, vykusių demografinių procesų raida, pasekmės);

5.12.2. lenkų bendruomenės organizacinis gyvenimas: prisitaikymas prie sovietinės sistemos (švietimo gimtąja kalba atvejis).

2017-2019 metais - metiniai įsipareigojimai vykdomi atsiskaitant straipsniais.

2019-2021 metais dalyvavimas Lietuvos istorijos XI tomo rašyme.

5.13. Lietuvos visuomenė 1939–1941 metais. (Dr. Artūras Svarauskas (jaunesn. mokslo darb., 1 etatas)). Tyrimo aspektai:

5.13.1. socialinės, etninės, politinės įtampos, konfliktai.;

5.13.2. Lietuvos teritorinių ribų klausimas 1939–1940 metais;

5.13.3. Vilniaus – LTSR sostinės klausimas 1940 metai.

2017-2020 metais - metiniai įsipareigojimai vykdomi atsiskaitant straipsniais.

2020-2021 metais dalyvavimas Lietuvos istorijos XI tomo rašyme.

5.14. Identiteto lūžiai/kontinuumai po valstybingumo praradimo 1940m. (Dr. Vilius Ivanauskas (vyresn. mokslo darb., 1 etatas)). Tyrimo aspektai:

5.14.1. tautos/visuomenės santykio su tarpukario Lietuva (kaip politine sistema) ir politine konjunkūra II pasaulinio karo metais pasekmės (t.y. ar buvo stokojama politinės tautos formavimo, dalis elito buvo atribota/marginalizuota, sovietų ir nacių okupacijos metu dalis ėjo su vienais, dalis su kitais ir pan., buvimas agrarine visuomene kūrė papildomas įtampas);

5.14.2. tautos/visuomenės tęstinumo problematika (kiek etnokultūrinis dėmuo ir patys elitai bus integruoti į naująją santvarką; kokius iššūkius "tarybiniam lietuviškumui" lėmė sovietų visuomenę ir jos socialinį-ekonominį plėtojimą kuriančios darbotvarkės, kokia buvo dinamika, kokias galimybes matė senieji ir naujieji elitai);

5.14.3. įtampos tarp prarasto valstybingumo ir gyvenimo etnofederalizmo sąlygomis (kiek "prarasto valstybingumo" klausimas veikė visuomenę, kurias grupes, ar nauji elitai surado įprasminimą naujomis sąlygomis, kaip tai reiškesi);

5.14.4. centro ir periferijos ryšys (kiek buvimas tituline tautybe tenkino inteligentijos, visuomenės poreikius, kiek tai skatino socialinį-ekonominį vystymąsi, ką lėmė modernizacija, kokios buvo pagrindinės įtampos).

2017-2019 metais - metiniai įsipareigojimai vykdomi atsiskaitant straipsniais.

2019-2021 metais dalyvavimas Lietuvos istorijos XI tomo rašyme.

5.15. Sovietinė ūkio politika Lietuvoje ir jos poveikis tautinei, socialinei ir ekonominei raidai. (Dr.

Saulius Grybkauskas (vyresn. mokslo darb., 0,5 etato)).

Tyrimė bus susitelkiama į sovietinės nacionalinės ir ekonominės politikos sąryšį ir jo pasekmes Lietuvos socialinei raidai. Programos vykdymo metu ūkio plėtros ir nacionalinės politikos bei visuomenės lojalumo/opoziciškumo sąryšiui atskleisti bus naudojamas LMT vykdyto projekto “Epochas jungiantis nacionalizmas” tyrimo metu prieitas teiginys apie tautinio nepasitenkinimo proporcingumą nomenklatūros partikuliarizmui. Šis teiginys bus toliau plėtojamas pasitelkiant ūkinės plėtros analizę, tikrinant koreliaciją tarp ekonominės raidos ir visuomenės nepasitenkinimo, protestų, įvedant urbanizacijos, migracijos ir kitas kategorijas. Taigi, bus analizuojama tarpusavio priklausomybės grandinė: ekonominė raida, vartojimas ir visuomenės lūkesčiai – respublikos ūkinių interesų samprata ir jos poveikis investicijų struktūrai – ekonominės struktūros poveikis migracijai ir urbanizacijai – socialinės struktūros įtaka tautinei situacijai bei nacionalizmo sklaidai. Tai pat bus paliesti šie aspektai: ekonominė struktūra, investicijų apimtys ir jos šakinis pasiskirstymas, pramonės šakų vystymo ir migracijos bei nacionalinės sudėties priklausomybė, LTSR vieta “TSRS vieningame liaudies ūkio komplekse” ir jos ekonomikos plėtros palyginimas su kitomis respublikomis, visų pirma – Latvija ir Estija.

2017 – 2021 metais - metiniai įsipareigojimai vykdomi atsiskaitant straipsniais.

2019-2021 metais dalyvavimas Lietuvos istorijos XI tomo rašyme.

5.16. Sovietinė Lietuvos modernizacija ir jos pasekmės bei vertinimai atgavus Nepriklausomybę. (Dr. Rasa Čepaitienė (vyresn. mokslo darb., 1 etatas)). Remiantis postkolonijinių studijų ir sociokultūrinės istorijos metodais būtų tiriami sociokultūriniai lietuvių visuomenės pokyčiai bei reakcijos į sovietinės modernizacijos formas ir mastus, taip pat prisitaikymo ir kasdienio gyvenimo sovietmečiu mechanizmai. Analizuojamos ir adaptacijos prie sovietinės sistemos patirtys bei padariniai po 1990-ųjų. Keliami klausimai, kokias reikšmes visuomenė teikė sovietų režimo Lietuvoje vykdytiems modernizacijos projektams, kaip juos vertino, kokią naudą/žalą iš jų gavo? Kokios būta modernizacinių procesų specifikos Lietuvoje, lyginant su kitomis Baltijos šalimis ir Sovietų Rusijos bei kitomis sąjunginėmis respublikomis? Taipogi būtų analizuojamos sovietinės modernizacijos pasekmės bei „sovietinio palikimo“ (plačiaja prasme) įtaka žlugus SSRS, perėjimo į postsovietinį būvį metu.

5.16.1. „Mažųjų Vakarų“ mitas ir jo refleksijos. Atsižvelgiant į sovietmečiu egzistavusią neformalią „sovietinių tautų“ hierarchiją būtų analizuojama Lietuvos vieta joje, taipogi „Centre“ ir kitose respublikose Pabaltijui teiktos reikšmės ir susidarytas „pribaltų“ vaizdinys. Pastebėtina, kad „Mažųjų Vakarų“ mitas buvo išnaudojamas tiek pabaltijiečių partinės nomenklatūros bei kultūros elito, tiek ir Maskvos, demonstruojant pasauliui sovietinės sistemos pažangą ir kultūrinius laimėjimus, nevengdavusios pasitelkti Baltijos šalių menininkus ir jų kūrybą. Tyrimo eigoje būtų analizuojami šio „abipusio išnaudojimo“ mechanizmai, lietuvių kūrėjų indėlis į šio mito gimimą bei plėtotę, jų gaunama nauda ir posovietiniai „dividendai“.

5.16.2. Istorijos politikos kaita sovietmečiu ir posovietinėje transformacijoje. Taipogi bus tiriamos Lietuvos istorijos siužetų panaudojimo formos akumuliuojant, išlaikant ir transformuojant politinę galią bei valdančiųjų legitimaciją ir formuojant piliečių tapatumą sovietmečiu bei po SSRS žlugimo, lyginant su kitomis post-sovietinėmis valstybėmis.

2017-2019 metais - metiniai įsipareigojimai vykdomi atsiskaitant straipsniais.

2019-2021 metais dalyvavimas Lietuvos istorijos XI tomo rašyme.

5.17. Pokaris Lietuvoje: belaukiant karo. (Dr. Regina Laukaitytė (vyresn. mokslo darb., 1 etatas)). Bus tiriami iki šiol istoriografijoje mažai analizuoti klausimai apie Lietuvos visuomenės, neįsitraukusios į ginkluotą pasipriešinimą, situaciją pirmaisiais sovietinės okupacijos metais. Pokarinės politines ir socialines realijas didelė dalis Lietuvos visuomenės buvo linkusi traktuoti visiškai iracionaliai, kaip laikinas, laukta greito Vakarų šalių karo su SSRS. Analizuojant šią problematiką bus siekiama išsiaiškinti visuomenės politinės orientacijos veiksnius Lietuvoje ir lietuvių išeivijoje, komunikacijos būdus, ištirti tokio išvadavimo laukimo aplinkos sąlygotą atskirų socialinių grupių elgseną, kaip: dešimčių tūkstančių gyventojų traukimąsi nuo artėjančio fronto į Vokietiją (1944 metų vasara-ruduo), individualų slapstymąsi nuo sovietų valdžios (keičiant tapatybę, gyvenant slėptuvėse ir kt.) - šių fenomenų priežastis ir motyvaciją, mastą, režimo kontrapriemonės ir pasekmes Lietuvos sovietizavimo procesams.

2017-2019 metais monografijos parengimas.

2019-2021 metais darbas prie Lietuvos istorijos XI tomo.

5.18. Kolektyvizacijos ir urbanizacijos koreliaciniai ryšiai sovietinės modernizacijos procese (stalinizmo ir destalinizmo laikotarpiai)..(Dr. Mindaugas Pocius (mokslo darb., 0,5 etato)).

Tyrimo tikslas būtų nustatyti kolektyvizacijos poveikį tradicinės kaimo bendruomenės dezintegracijai, kaimiečių kėlimuisi į miestus, aiškintis miesto kultūros formavimosi 1945 – 1971 metų procesus (1971 metais įvyko lūžis – pirmą kartą Lietuvos istorijoje mieste gyveno daugiau gyventojų negu kaime). Taip pat būtų tikslinami duomenys apie demografinius pokyčius 1940 - 1960 metais.

5.19. Koks buvo „tarybinis lietuvis“ vėlyvuju sovietmečiu? (Dr. Mindaugas Pocius (mokslo darb., 0,5 etato)). Tyrimo tikslas būtų nustatyti sistemos konstruoto „homo sovieticus“ neatitikimą „homo sovieticus lituanus“. Problemos ir uždaviniai: būtų nagrinėjami panašumai ir skirtumai, tapatybių ir mentaliteto dėmenys, lygmenys, apraiškos sovietmečiu ir posovietmečiu.

Metiniai įsipareigojimai vykdomi atsiskaitant straipsniais.

2019-2021 metais darbas prie Lietuvos istorijos XI tomo.

6. Numatomi rezultatai:

Numatomos parengti 5 personalias monografijas (Č. Laurinavičiaus, A. Kasparavičiaus, E. Gimžausko, R. Laukaitytės, D. Mačiulio), 1 dokumentų rinkinį bei eilę straipsnių.

Pradėti darbą prie kolektyvinės studijos - Lietuvos istorijos XI tomo.

Pagrindinis euristicinis programos tikslas, kurio bus tikimasi pasiekti – sustiprinti racionalius bei emocinius faktiškai egzistuojančios Lietuvos valstybės pamatus.

7. Rezultatų sklaidos priemonės:

7.1. Visuomenei bus pristatomos parengtos monografijos, kurios turėtų atspindėti ir pagrindinius pasiekimus vykdant programą;

7.2. Lietuvos Respublikos 100-mečiui bus skirtas dokumentų rinkinys „Lietuvių konferencijos Pirmojo pasaulinio karo metais“;

7.3. Programos baigiamojoje stadijoje planuojama surengti tarptautinę konferenciją modernių nacionalinių valstybių problemoms aptarti;

7.4. Visuomenei bus skirtas Lietuvos istorijos XI tomas „Lietuva 1940-1990 metais“, kuriame turėtų būti pateikta moksliskai verifikuojama sovietmečio interpretacija.

7.5. Tiriamais klausimais permanentiškai bus dalinamasi informacija su visuomene per masines informavimo priemones (straipsniai spaudoje, interviu radijui ir televizijai, dalyvavimas laidose ir t.t.), viešos paskaitos ir kt.

8. Preliminarus programos lėšų paskirstymas (tūkst. Eurų)

Eil. Nr.	Išlaidų pavadinimas	2017 metais	2018 metais	2019 metais	2020 metais	2021 metais	Visai programai (suma)
1.	Programai skirti norminiai etatai, lėšos	15.18 n.e. 145,6	15.18 n.e. 145,6	15.18 n.e. 145,6	15.18 n.e. 145,6	15.18 n.e. 145,6	728,0
2.	Kitos lėšos planuojamos programai vykdyti (iš kitų, institutui skirtų valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų)	1,0	1,0	8,7	8,7	8,7	28,1
	Iš viso	146,6	146,6	154,3	154,3	154,3	756,1

9. Programos trukmė. 2017 - 2021 metai.

10. Programos vadovas dr. Česlovas Laurinavičius, Lietuvos istorijos institutas, vyriaus. m. d.; . +370 68741016; laurinaviciusc@gmail.com